

นาฏศิลป์ไทย : สื่อทางวัฒนธรรมที่มากกว่าความบันเทิง

THAI DANCE : CONVEY OF CULTURAL RATHER THAN ENTERTAINMENT

อาจารย์ประวิทย์ ฤทธิบูลย์

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

PAVIT RITTIBUL, INSTRUCTOR

FACULTY OF FINE AND APPLIED ARTS, RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

THANYABURI Tel: 025494581-2, 0812535439 E-mail: jomyut_30@hotmail.com

บทคัดย่อ

เนื้อหาในบทความนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้เห็นถึงความเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าและการมีอิทธิพลหลากหลายทางวัฒนธรรมของนาฏศิลป์ไทยที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นมาและการสืบทอดของนาฏศิลป์ไทย ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการตีความให้สังคมรับรู้ในการสื่อสารและการสื่อความหมายในงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยไปในทิศทางที่ส่งเสริมและเป็นการสนับสนุนงานศิลปะในทางที่ดีขึ้น โดยไม่ควรมองนาฏศิลป์เป็นเพียงเรื่องบันเทิงที่สร้างขึ้นมาจากโลกมายาแห่งจินตนาการผ่านมโนทัศน์ของศิลปินเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์เพื่อใช้เสพและปลดปล่อยพันธนาการทางด้านอารมณ์ นาฏศิลป์จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมซึ่งถูกสร้างขึ้นมาเพื่อกลบเกลื่อนให้รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวได้ถึงที่สุดว่าเป็นกระบวนการที่แฝงไว้ด้วยอุดมการณ์ทางมายาคติที่ส่งผ่านด้วยสื่อทางศิลปะและวัฒนธรรม เมื่อได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์แล้วนั้นสามารถนำมาประมวลได้ว่านาฏศิลป์เองเป็นศาสตร์และศิลป์ที่มีความ

เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ โดยมีการแสดงออกถึงด้านภาษา ท่าทาง และดนตรี ซึ่งพฤติกรรมทางด้านนาฏศิลป์ไทยจึงเป็นพฤติกรรมที่หลอมรวมสิ่งที่ดีงามเกี่ยวกับกาย วาจา ใจ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการแสดงออกถึงความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างไปจากสัตว์ทั้งหลาย จึงเป็นเหตุที่มีการตระหนักถึงการปลูกฝังถึงวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ไทยเพื่อให้เยาวชนคนไทยในรุ่นหลังได้เป็นที่รู้จักในศิลปะประจำชาติในศาสตร์หนึ่งที่ควรแก่การอนุรักษ์และถ่ายทอดในสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ในขณะนี้ เราเองควรตั้งแนวคิดในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงนาฏศิลป์ไทย เพื่อกระตุ้นและเสริมสร้างความน่าสนใจที่ดึงดูดคนในสังคมให้หันกลับเข้ามามองตัวเองให้มากกว่าสนใจคนอื่น เพราะการเปลี่ยนแปลงนั้นก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ในสังคมขึ้นได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจึงเปรียบเสมือนดาบสองคมที่มีทั้งดีและไม่ดี ผู้เขียนในฐานะประชาชนคนไทยต้องการปลูกจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วน และทุกๆ คนสร้างความภูมิใจไทยให้คงอยู่คู่แผ่นดินสืบไป

คำสำคัญ : นาฏศิลป์ไทย สื่อทางวัฒนธรรม

Abstract

In this article, the author wants to present the heritage of Thai dance and its various influence to Thai culture, shedding light in the way this knowledge is conveyed from one generation to the next. This investigation explains the selected method of communication and interpretation of Thai dancing to better support and share the art. The dance movements were not just

mere superficial imagination created by the artists a form of entertainment but instead an expression of their emotion. This reason explains the intertwined relationship of Thai dance and Thai beliefs which have always exist alongside each other, resulting in artful expression of various subjects of Thai culture.

After learning and acquiring knowledge about Thai performing art, it conveyed a deeper meaning of the human condition through its combination of verbal, movement, and instrumental performance. Thai performance art, therefore, includes the three vital components that sets human apart from other animals; body, speech and mind. It is why heavy emphasis has been made to the new generation that the national tradition of Thai performance art must be familiarized, cultivated, and passed down. In this rapidly evolving society, we should make change or create new ways to regain public interests of Thai performance art. Regardless, social change is a double-edged sword and Thai writers have a responsibility of awakening the sense of pride and nationalism in Thai people all over the country to continue to preserve our culture and tradition.

Keyword : Thai Dance, Convey of cultural

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการแสดงถึงคุณภาพและมาตรฐานด้านสุนทรียภาพในแต่ละศาสตร์ ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชนชาติที่ว่าด้วยสุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องของความงามที่สัมผัสได้ด้วยตา หู จมูกและปาก ทั้งที่แสดงออกเป็นรูปธรรม ในรูปแบบของอาคาร บ้านเรือนที่อยู่อาศัย การประดับตกแต่ง ศิลปะการแสดงดนตรีและร้องรำ และในรูปแบบของนามธรรมที่ไม่สามารถประมาณค่าของความสำเร็จได้แต่สามารถรับรู้ได้จากความรู้สึกนึกคิด ที่มีความเจริญหลากหลายที่สามารถนำเอาเอกลักษณ์ที่แสดงถึงการดำเนินวิถีชีวิตเป็นของตนเอง ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงรากเหง้าพื้นฐานความเป็นชาติที่สืบเนื่องมาจากบรรพชนรุ่นก่อนอดีตกาลและประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมเป็นกระจกที่จะสะท้อนให้เห็นในสิ่งที่แสดงถึงความเป็นอดีตและเป็นเข็มทิศที่ชี้แนวทางในการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังสะท้อนภาพให้เห็นซากอารยธรรมที่สูญหาย อันมีคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาที่ชาติควรศึกษาและอนุรักษ์ต่อไป

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความเป็นเอกราชมาช้านาน มีศิลปวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ จนเป็นที่ชื่นชอบและชื่นชมของนานาประเทศที่ได้สัมผัสถึงสุนทรียะที่มีความวิจิตรงดงามในศาสตร์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย ถึงแม้ในปัจจุบันไทยเราจะได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมจากต่างชาติอันหลากหลายที่กำลังหลั่งไหลเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยในตอนนี้ก็ตาม แต่สิ่งที่คนไทยยังสามารถอนุรักษ์และสืบทอดได้มาจนถึงในปัจจุบันที่เรียกว่า “นาฏศิลป์ไทย” อันเป็นศิลปะประจำชาติที่ควรแก่การรักษาและให้การสนับสนุนเพื่อให้ศิลปะนี้คงอยู่สืบไปในอนาคต พระราช

ดำรงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในงานพิธีเปิดวัน
รณรงค์วัฒนธรรมไทย เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2547 (นิคม มูลิกะคามะ, 2545: 84)

*“.....ชาติไทยเรามีความเจริญด้วยศิลปกรรม และศิลปวัฒนธรรม
อันครบถ้วน สาขาที่สืบทอดต่อเนื่องมาจากบรรพกาลสิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติ
ล้ำค่าเป็นนิมิตหมายสำคัญอย่างเอก ที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติไทย
คนไทยซึ่งแตกต่างจากชาติอื่น คนอื่นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่คนไทยพึงควรรักษา
ให้เห็นแจ้งถึงคุณค่าและพยายามถนอมรักษาไว้ด้วยความรู้ ความสามารถ
และความฉลาดรอบคอบเพื่อมิให้ต้องสูญหายและแปรสภาพไปในทางเสื่อม
ในการนี้ทุกคนต้องหมายแก้ไข และตระหนักว่าการศึกษาและการรักษา
วัฒนธรรมไทยแท้จริง คือ การจรรโลงรักษาอิสรภาพความเป็นไทย และ
คนไทยแต่ละคนไว้นั้นเอง.....”*

การอนุรักษ์และการพัฒนาไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
นั้นมีแนวคิดของกลุ่มคนแบบอนุรักษ์นิยม คือ การรักษาไว้ให้คงสภาพเดิม
ไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และอีกแนวคิดที่เป็นกลุ่มคนนักพัฒนาเป็น
ความคิดที่ขัดแย้งและนอกรอบ คือ อนุรักษ์ไว้แต่มีได้อยู่ในกรอบของเดิมแต่
เป็นการทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม และดำรงอยู่อย่างเหมาะสมตามแก่กาลสมัย ซึ่งแนว
ความคิดทั้งสองนี้ล้วนแล้วแต่มีเหตุผลที่มีความคิดไปในทิศทางที่สวนทาง
กัน เช่น หากไม่อนุรักษ์แบบในกรอบนาฏศิลป์ไทยที่เป็นของเก่าก็จะถูก
เปลี่ยนแปลง และถูกกลืนจนหาเอกลักษณ์ไม่ได้ เท่ากับวัฒนธรรมถูกทำลาย
แต่ถ้าไม่มีการพัฒนาแบบนอกรอบ การสืบทอดทางวัฒนธรรมที่เคยมีมาใน
อดีตก็ไม่สามารถดำเนินไปได้ ความเป็นอดีตและปัจจุบันก็มาสามารถประสาน
สืบเนื่องความเป็นวัฒนธรรมเดียวกันได้ การรักษานาฏศิลป์เดิมไว้ให้คงอยู่ไม่
ได้เป็นเพียงแค่เก็บไว้สอนเพียงอย่างเดียว แต่สามารถนำมาพัฒนาให้เข้ากับ

ยุคและสมัยเพื่อเป็นการเผยแพร่และแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรม ขึ้นอยู่กับการนำเสนอและการสื่อความหมายของงานศิลปะและวัฒนธรรมไปในทิศทางใด

เนื้อหาในบทความนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้เห็นถึงความเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าและการมีอิทธิพลหลากหลายทางวัฒนธรรมของนาฏศิลป์ไทยที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นมาและการสืบทอดของนาฏศิลป์ไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการตีความให้สังคมรับรู้ ในการสื่อสารและการสื่อความหมายในงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยไปในทิศทางที่ส่งเสริมและเป็นการสนับสนุนงานศิลปะในทางที่ดีขึ้น เพียงอย่ามองแค่นาฏศิลป์เป็นแค่เรื่องบันเทิงที่สร้างขึ้นมาจากโลกมายาแห่งจินตนาการผ่านมโนทัศน์ของศิลปิน เพื่อใช้เสพและปลดปล่อยพันนาการทางด้านอารมณ์ นาฏศิลป์จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมซึ่งถูกสร้างขึ้นมาเพื่อกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวได้ถึงที่สุดว่าเป็นกระบวนการที่แฝงไว้ด้วยอุดมการณ์ทางมายาคติที่ส่งผ่านด้วยสื่อทางศิลปะและวัฒนธรรม

เมื่อกล่าวถึงมายาคติแล้วนั้นคนส่วนใหญ่มักจะมองเป็นเพียงแค่ภาพลวงตาที่สร้างขึ้น แล้วทำให้ดูน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ โดยสร้างขึ้นมาจากความคิดที่สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและสามารถสร้างแรงจูงใจในตัวบุคคลให้แสดงพฤติกรรมที่ตนเองต้องการออกมา แต่จริงแล้วนั้นตามทฤษฎีของโรแลนด์ บาร์ตส์ ชาวฝรั่งเศส ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับมายาคติเป็นกลไกการสื่อความหมายหรือการส่งผ่านค่านิยมอุดมการณ์ และความเชื่อที่วัฒนธรรมต้องการบ่งบอกกับสังคม โดยสื่อผ่านวัตถุสิ่งของ สัญลักษณ์ หรือสื่อต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ ภูมิภาพ และขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้ผู้ที่เสพสารเหล่านั้นราวกับเป็นเรื่องธรรมชาติที่ดำรงอยู่ในสังคม (ปาจรี

กลิ่นชู, 2550: 24) จึงอาจกล่าวได้ว่า มายาคติเป็นเพียงสัญญาแห่งการสื่อสาร โดยส่งผ่านค่านิยมและอุดมการณ์ให้อยู่ในรูปของสื่อๆ ต่าง ที่สามารถส่งถึงผู้เสพแล้วเกิดกระบวนการสร้างภาพทำให้สังคมมองสิ่งเหล่านั้นเป็นธรรมชาติของการดำรงในชีวิต เหนือกับผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยเช่นเดียวกัน

เมื่อย้อนกลับไปนาฏศิลป์ไทยคือศิลปะการแสดงที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก โดยผ่านในรูปแบบของวรรณกรรม บทละคร ผู้แสดง และองค์ประกอบต่างๆ ที่ทำให้เกิดสุนทรียะ ทำให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ คือ มีอารมณ์และความรู้สึกในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า आयตนะทั้ง 6 หมายถึงสิ่งที่เป็นสื่อที่ทำให้เกิดความรู้สึกคือ หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจหรือจิต โดยอายตนะเป็นเครื่องรับอารมณ์ เมื่อมากระทบ (ผัสสะ) กับสิ่งต่างๆ ที่ทำให้เกิดความรู้สึก เช่น หูผัสสะ คือ การได้ยิน ตาผัสสะ คือ การได้เห็น จมูกผัสสะ คือ การได้กลิ่น ลิ้นผัสสะ คือ การได้รส กายผัสสะ คือ การได้สัมผัส ใจหรือจิตผัสสะ คือ การได้รับรู้ถึงความรู้สึกถึงอารมณ์ ซึ่งในการแสดง आयตนะ + ผัสสะ คือ เป็นเครื่องพันนาการทางด้านอารมณ์ของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น แนวคิด Heart before Head ของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (ธรรมจักร พรหมพ่ายและรัสวรรณ อดิศัยภาวดี, 2557: 63) ซึ่งทำให้เห็นว่า การรับรู้สารของผู้ชมนั้นเป็นเรื่องของการรับรู้ทางจิตและความรู้สึกมากกว่าสารที่จะได้รับจากการแสดง เพราะผู้ชมส่วนใหญ่เมื่อได้รับชมการแสดงแล้วนั้นก็รู้สึกเหมือนตนเองได้มีโอกาสเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงหรือรู้สึกเปรียบเทียบตนเองว่าเป็นเหมือนตัวละครที่กำลังแสดงอยู่บนเวที เป็นความสุขทางใจที่ได้เลียนแบบทางจิตใจ (Identification) ผู้ชมจะรับรู้ได้ว่ามีบางส่วนของชีวิตของผู้ชมเองนั้นมีจุดร่วมกับชีวิตหรือเหตุการณ์ที่ตัวละครกำลังแสดงหรือเผชิญอยู่ ซึ่งตรงกับคำอธิบายในทฤษฎีผลกระทบ (Impact Theory) กล่าว

ว่า ตัวละครที่เป็นต้นแบบของการเลียนแบบทางจิตใจจะทำให้ผู้ชมนำความคิด อารมณ์และการกระทำของตัวละครมาใช้กับชีวิตจริง และการที่ผู้ชมได้เลียนแบบทำตามนั้นเป็นบ่อเกิดแห่งความรื่นรมย์ใจ

ในส่วนมายาคติของนาฏศิลป์ไทยนั้นได้พัฒนาการมาจากศาสนาพราหมณ์ที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมผ่านทางตัวละคร นำเอานิยาย นวนิยาย เทพนิยายที่มีความเชื่อและความศรัทธาในศาสนา มาสอดแทรกในรูปแบบของการแสดง ซึ่งนำเอาความเป็นจริงในสังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบและบทละครในการแสดง เช่น การนำความเชื่อมาจากตำราพิชัยสงครามซึ่งว่าด้วยเรื่องของการจัดกระบวนทัพทหาร และการบริหาร การเมืองการปกครองของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยมาสอดแทรกในการแสดงนาฏศิลป์ไทย เช่น การแสดงโขนในสมัยรัชกาลที่ 6 จะมีการกำหนดชื่อตัวละครในเรื่องตามการปกครองในสมัยนั้น โดยมีการจัดทัพในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามรบทศกัณฐ์ หรือการออกว่าราชการของทศกัณฐ์ที่มีเสนายักษ์นั่งขนานบ่าซ้าย ขวา เปรียบเสมือนพวกจตุสดมภ์ ทั้ง 4 คือ เวียง วัง คลัง นา และยังมีคติความเชื่อ และค่านิยมทางสังคม เช่น ตัวหนุมานแสดงถึงความจงรักภักดีต่อเจ้านายยอมเสียสละแม้ต้องแลกด้วยชีวิต และในรูปแบบของพระราชพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวันขึ้นปีใหม่จะมีการแสดงนาฏศิลป์บวงสรวงพระสยามเทวาธิราชเป็นประจำทุกปี และในพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระภูมิเจ้าที่ พระพุทธรูปที่สำคัญขององค์ เช่น พระพุทธโสธรที่จังหวัดฉะเชิงเทรา พระพนัญเชิงที่กรุงศรีอยุธยา และในพระนครที่ศาลหลักเมืองก็มีการแสดงเล่นถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงออกถึงความเชื่อและความศรัทธาในศาสนา ต่อมาในปัจจุบันก็ได้มีการยึดหลักในการปฏิบัติแบบดั้งเดิมโดยมีการกำหนด

ให้อยู่ในรูปแบบของขนบธรรมเนียม จารีต ข้อพึงปฏิบัติและข้อห้ามกระทำด้วยความเชื่อที่ว่า การปฏิบัติใดก็แล้วแต่ถ้านอกเหนือจากคำครูจะถือได้ว่า “ผิดครู”

จากหลักความเชื่อและมายาคติดังกล่าวซึ่งล้าแล้วแต่มีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ครูเทพเจ้า ซึ่งได้แก่ พระผู้เป็นเจ้าของ เทพเจ้า มหาสีกขเทวราช เทพบุตร เทพธิดา เทวดา คนธรรพ์ วิญญาณ พญาครุฑ พญานาคา เหล่าบรรดา อสูร ฯลฯ จากความเชื่อและศรัทธาในศาสนาที่ยึดถือและเชื่อมโยงถ่ายทอดองค์ความรู้ว่าเทพเจ้าต่างๆ มีความศักดิ์สิทธิ์ให้คุณและโทษ โดยศึกษาจากบรรดาเทพนิยาย ซึ่งมีการสรรเสริญวีรบุรุษและวีรกษัตริย์ ยกย่อง เทิดทูลให้เป็นดังเทพเจ้าหรือเป็นการแบ่งภาคของพระผู้เป็นเจ้าของมาเป็นตัวละครสำคัญในการแสดง เช่น การแสดงโขนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนิยมแสดงเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งมีความสำคัญในฐานะเป็นการแสดงที่กล่าวสรรเสริญพระนารายณ์ เปรียบเสมือนกับการสรรเสริญพระมหากษัตริย์ในการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งเปรียบพระมหากษัตริย์เป็นสมมติเทพ เรื่องรามเกียรติ์เป็นการทำสงครามระหว่างพระรามกษัตริย์แห่งกรุงอโยธยากับ ทศกัณฐ์กษัตริย์แห่งกรุงลงกา และอีกประการหนึ่งยังมีประเพณีการประกอบพิธีกรรมโดยการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของคนไทยแต่โบราณ เมื่อจะประกอบพิธีกรรมหรือมีงานพระราชพิธีที่สำคัญ มักจะมีการเช่นสรวงบูชาเทพเจ้าต่างๆ ตามหลักศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เพราะเป็นพิธีไสยศาสตร์บางอย่างมีการกล่าวถึงภูตผี เจ้าท่งเจ้าท่าป่าเขา ในชั้นหลังพิธีสำคัญเหล่านี้เพิ่มเรื่องพระพุทธรูปศาสนา คือพระรัตนตรัยเข้าไปด้วย เช่น พิธีไหว้ครูของไทยกล่าวถึงพระรัตนตรัย เทพเจ้าบางองค์ พระมหากษัตริย์ บิดามารดา ครูอาจารย์ เป็นต้น

ชุดภาพที่ 1 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานครอบครุ ผู้เป็นประธานในพิธี
ไหว้ครุ โขน-ละคร พ.ศ. 2527 ณ ศาลาศิลิตาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
ที่มา : ชวลิต สุนทรานนท์. (2556). โขนอัจฉริยนาฏกรรมสยาม. กรมศิลปากร.

ความหมายของนาฏศิลป์ไทย

ศิลปะการแสดงที่ใช้การเคลื่อนไหวของร่างกายของมนุษย์นับเป็นศิลปะวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เกิดขึ้นจากการเลียนแบบธรรมชาติและการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในแต่ละสังคมของวัฒนธรรม ซึ่งลักษณะของการแสดงออกเป็นที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมของเผ่าพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ความมีคุณค่าที่แฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาของคนในสังคมไทย เป็นศาสตร์และศิลป์ที่รวมเอาศิลปะหลายแขนง ทั้งที่เป็นศาสตร์ด้านปราชญ์และศิลปะของชาวบ้าน และศิลปะที่สืบทอดกันมาในราชสำนัก จึงมีลักษณะความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่แตกต่างกันออกไป เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมโดยการแพร่กระจายของอารยธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากนานาประเทศ จึงได้มีการปรับปรุงและพัฒนาให้มีแบบแผนความวิจิตรงดงาม ที่มีความเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะและสร้างมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย นอกเหนือจากความหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้นยังมีผู้เชี่ยวชาญและผู้รู้ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับนาฏศิลป์ได้ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายถึงกำเนิดและวิวัฒนาการของนาฏศิลป์ที่ผูกพันกับมนุษย์ ดังนี้ (อ้างใน สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547: 1)

“การฟ้อนรำเป็นประเพณีในเหล่านมนุษย์ทุกชาติทุกภาษา ไม่เลือกว่าจะอยู่ ณ ประเทศถิ่นสถานใดในภพนี้ คงมีวิธีฟ้อนรำตามวิสัยชาติของตนเองด้วยกันทั้งนั้น อย่าว่าแต่มนุษย์เลย ถึงแม้อัตว์เดรัจฉานก็มีวิธีฟ้อนรำ ดังเช่นสุนัขและไก่กา เวลาใดสบบารมณข์ของมันเข้ามันก็เต้นโลดกริดกรายทำกิริยาทำทางได้ต่างๆ ฯลฯ”

ธนิต อยู่โพธิ์ ได้ให้ความหมายดังนี้ (อ้างใน จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2525 : 9) “คำว่า นาฏยะ หรือ นาฏะ ความจริงมีความหมายรวมเอาศิลปะ 3 อย่างไว้ด้วยกัน คือ การฟ้อนรำหนึ่ง การบรรเลงดนตรีหนึ่ง และการขับร้องหนึ่ง หรือพูดอย่างง่าย ๆ ก็ว่า คำว่า นาฏย นั้น มีความหมายรวมทั้งการฟ้อนรำขับร้องและประโคมดนตรี ไม่ใช่มีความหมายแต่เฉพาะศิลปะแห่งการฟ้อนรำเพียงอย่างเดียว”

นาฏลักษณะการแสดงนาฏศิลป์ไทยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือนาฏศิลป์ไทยในราชสำนักและนาฏศิลป์ไทยพื้นบ้าน นาฏศิลป์ไทยในราชสำนักเป็นการแสดงที่เป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ มีจารีตขนบธรรมเนียมประเพณีในการแสดงที่มีแบบแผน ลักษณะในการแสดงออก คือ การรำทรงตัวตรงตั้งแต่ช่วงเอวขึ้นไป มีการเกร็งกล้ามเนื้อ และมีการสร้างสมดลของร่างกาย นาฏศิลป์ไทยพื้นบ้านเป็นการแสดงที่มีการละเล่นในระหว่างประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อความรื่นเริงในฤกษ์เทศกาลต่างๆ นาฏลักษณะในการแสดงออก คือ การไม่เกร็งกล้ามเนื้อ แสดงออกด้วยท่าทางที่เป็นอิสระ (ปิยวดี มากพา, 2555 : 112)

จึงมองได้ว่านาฏศิลป์ไทยไม่ใช่แค่เป็นเพียงศิลปะมีลักษณะที่เห็นได้ชัดคือเน้นความสวยงามตามอุดมคติเพียงเท่านั้น อาจถือได้ว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่แฝงไว้ด้วยอุดมคติ ความเชื่อที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสอดแทรกให้คนในสังคมมีความเข้าใจและปฏิบัติกันต่อๆ มา ที่เรียกว่า ขนบธรรมเนียม เมื่อเกิดการแพร่หลายและรับรู้ในสิ่งที่แสดงออกของคนที่มีความสิ้นไหลไม่ตายตัว และสอดคล้องกับวิถีชีวิตเป็นศิลปะความงามที่มีไว้ใช้ ไม่ใช่ความงามที่มีไว้ชมเพียงอย่างเดียว อันเป็นเรื่องอุดมคติที่แฝงไว้มากกว่าความงามของสุนทรียะที่เป็นจริง

ภาพที่ 2 ภาพการแสดงนาฏศิลป์อนุรักษ์
ที่มา: <http://jumpmom.blogspot.com/2011/09/blog-post.html>.

ภาพที่ 3 ภาพการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง
ที่มา: <http://www.nectec.or.th/oncc/province/pictures/n5/nkswan-304-1.jpg>

มูลเหตุในการเกิดนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะแห่งการแสดงออกถึงอารมณ์ที่เกิดตามธรรมชาติของมนุษย์โดยมีจุดประสงค์เพื่อการสื่อความหมายในสิ่งที่มนุษย์ต้องการและแสดงออกโดยใช้ท่าทางการเคลื่อนไหวของร่างกายให้มีจังหวะ มีแบบแผนเพื่อให้เกิดความสุข ความเข้าใจ และความงดงาม แก่ตนเองและผู้อื่น

เมื่อพูดถึงการแสดงออกแล้วนั้น มนุษย์ใช้การแสดงออกนี้เองเพื่อกลบเกลื่อนอารมณ์หรือบางสิ่งบางอย่างที่ซ่อนเร้นเอาไว้ที่เรียกกว่า “ความกลัว” มนุษย์ต้องการเอาชนะความกลัวหรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อแสดงความเคารพหรือบูชาในสิ่งที่ตนเองนับถือหรือเชื่อในสิ่งนั้น การเคารพบูชานั้นนำมาซึ่งการคิดประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ออกมา อาทิ เครื่องประกอบที่ทำให้เกิดจังหวะเสียงดนตรี การร้องเล่น เต้นรำ เพื่อให้สิ่งที่เหนือธรรมชาติหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือเกิดความพึงพอใจมากที่สุด และหลังจากที่มนุษย์ริเริ่มการคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมา เมื่อมนุษย์เรามีการดำเนินชีวิตที่เกิดการเหน็ดเหนื่อย หรือหลังจากการหยุดพักจากการดำรงภารกิจในชีวิตประจำวันแล้วนั้น ได้มีการคิดหาสิ่งใหม่เพื่อมาปลดปล่อยทางอารมณ์ให้รู้สึกผ่อนคลาย และเกิดความสนุกสนานจากการเล่านิทาน เพื่อให้เกิดความความน่าสนใจก็ได้นำเอาดนตรีเข้ามาประกอบ และนำมาร้อยเรียงเป็นเรื่องราว ใช้การโต้ตอบและการแสดงท่าทางประกอบซึ่งกันและกัน ตามแนวคิดของเปเยส (Peyes 1990) (เครือจิต ศรีบุญนาและคณะ, 2553 : 28) กล่าวว่า นาฏศิลป์เป็นของคู่กับมนุษย์มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ พัฒนาขึ้นมาเป็นรูปแบบที่ชัดเจน และมีความสวยงามตามพัฒนาการของมนุษย์และมนุษย์ใช้นาฏศิลป์เพื่อการสื่อสาร ดังนั้นนาฏศิลป์จึงเป็นหน้าต่างแห่งวัฒนธรรมของมนุษย์ทำให้สามารถมองลึกไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และเวลาของมนุษย์ใน

สังคมนั้นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกของมนุษย์ด้วยวิธีการทางสุนทรีย เป็นวิธีการที่นิยมเน้นธรรมชาติมากกว่า รูปธรรม แสดงออกโดยมีนัยมากกว่า การพรรณนาโดยละเอียดและการลอกเลียน ความต้องการที่จะสื่อความหมาย และการแสดงออกของมนุษย์จะโน้มน้ำหนักให้มนุษย์แสวงหาองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ในศาสตร์และกลวิธีของนาฏศิลป์ต่อไป เมื่อมนุษย์ผ่านกระบวนการดังกล่าวนี้ มนุษย์ย่อมมีความสามารถดีขึ้น ในการชื่นชมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่สอดประสานอยู่ในกลวิธีแห่งนาฏกรรม

อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์ใช้นาฏศิลป์เป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออกถึง ความรู้สึกและการนึกคิดที่ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะท่าทางเพื่อใช้เป็น เครื่องมือในการสื่อสารตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นโลกอันเป็นสมมติ เรียกว่า โลกียธรรม กล่าววามมนุษย์ทุกคนเกิดมาในโลกแห่งสมมติทุกสิ่งรวมทั้ง ตัวมนุษย์เองเป็นเพียงมายา เป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริงซึ่งเป็น ทำให้มนุษย์เกิดการ เรียนรู้ที่จะค้นหาความจริงในตัวตนที่นำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้น การพัฒนา และการสร้างสรรค์งานศิลปะออกมาในรูปแบบต่างๆ เพื่อแสดงออกถึงความ รู้สึกที่ต้องการสื่อให้ผู้อื่นรับรู้ และตอบสนองความต้องการของตนเอง

การสืบทอดนาฏศิลป์ไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน

จากขนบธรรมเนียม ประเพณี และคติความเชื่อสู่อุดมการณ์ในการ สร้างความมั่นคงในชาติโดยใช้คุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมเป็นรากในการ สร้างความสามัคคีและความมั่นคงของประเทศชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองที่ ปราบกฎเป็นภาพลักษณ์ของศิลปะและวัฒนธรรมอันโดดเด่น

นาฏศิลป์ไทยถือได้ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย อันเป็นมรดก ที่ทรงคุณค่ายิ่งของคนไทยที่มีอายุการสืบทอดที่ยาวนานหลายร้อยปี สืบทอด

มาตามรากฐานประเพณีและวัฒนธรรมที่ปฏิบัติต่อกันมาจากรุ่นบรรพชนที่เราทุกคนล้วนภาคภูมิใจและหวงแหนในสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติไทยที่มีเอกลักษณ์เด่นทางวัฒนธรรมไทย ถ้านับจากการสืบทอดที่ยาวนานนับนับได้ว่านาฏศิลป์ไทยเรานั้นมีเรื่องราวที่ควรแก่การศึกษาความเป็นมาของรากเหง้าที่แท้จริงว่ามีความเป็นมาและสืบทอดกันมาอย่างไร

นับแต่กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงแก่พม่า บรรดาเหล่านางละครทั้งหลายได้กระจัดกระจาย บรรดาข้าของเครื่องใช้ รวมถึงบทละครก็ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากสงคราม พระเจ้าอองวะได้กวาดต้อนเชลยชาวไทยรวมถึงนักดนตรีและนางละครในราชสำนักไปตั้งเป็นกรมหนึ่งที่ทำหน้าที่บรรเลงดนตรีและแสดงให้กับเจ้านายในราชสำนักอองวะชมไม่อนุญาตให้แสดงนอกราชสำนัก

ในสมัยกรุงธนบุรี แม้จะเป็นช่วงแห่งการบูรณะสร้างบ้านเมืองและก็ยังปรากฏศึกสงครามให้เห็นอยู่ตลอดรัชกาล พระมหากษัตริย์ยังทรงให้ค้นหาบรรดาเหล่านางละครจากกรุงเก่าให้กลับมารับสนองพระเดชในสมัยนั้น เมื่อพระองค์ทรงตีเมืองนครศรีธรรมราชได้นั้น นอกจากจะทรงนำเอาละครชาตรีเข้ามาแล้ว พระองค์ยังทรงนำละครหลวงที่หนีจากสงครามสมัยกรุงศรีอยุธยามาสู่กรุงและมาถ่ายทอดนาฏศิลป์ไซน ละคร ให้กับบรรดาเหล่านางละครสืบทอดแบบกรุงศรีอยุธยาสืบต่อไป (พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, 2479 : 35-37)

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ถือได้ว่าเป็นยุคทองแห่งนาฏศิลป์ไทยที่ได้รับการฟื้นฟูขึ้นด้วยพระราชปรีชาชาญของพระมหากษัตริย์ไทยมาโดยตามลำดับกาลสมัยดังนี้

รัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2325-2352) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงปรารถนาให้กรุงเทพมหานครเป็นราชธานีที่ยิ่งใหญ่และงดงามดุจกรุงศรีอยุธยา แม้บ้านเมืองยังมีศึกสงครามตลอดเวลา ทรงให้การพระราช

พิธี พิธีกรรม และมหรสพอย่างโบราณราชประเพณีต่างๆ ให้ครบถ้วน แสดงให้เห็นถึงทรงเป็นองค์ผู้ทรงสถาปนาอนุศิลป์ไทยให้เป็นปึกแผ่นขึ้นในกรุงรัตนโกสินทร์ อีกทั้งพระองค์ยังทรงเอาพระทัยใส่ทั้งในเรื่องรูปแบบเนื้อหา และมาตรฐานของอนุศิลป์ไทยให้ได้เป็นหลักของแผ่นดิน อนุศิลป์บรรดาศักดิ์ อนุศิลป์เชลยศักดิ์ และอนุศิลป์ออกภาษา ก็เจริญรอยตาม และเป็นพื้นฐานให้เกิดวิวัฒนาการรูปแบบทางอนุศิลป์ที่หลากหลายในยุคต่อมา และมีคุณละครเกิดขึ้นหลายคณะในยุคสมัยนี้

รัชกาลที่ 2 (พ.ศ. 2352-2367) พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงสนพระทัยในงานด้านศิลปะในสาขาต่างๆ มาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ทั้งดนตรี วรรณศิลป์ ช่างศิลป์ ในส่วนอนุศิลป์ทรงรำอาวุธตามราชประเพณี และทรงแสดงโขน ในสมัยพระองค์ทรงตระเตรียมจัดละครผู้หญิงขึ้นแสดงและทรงได้ชำระบทละครของเก่ามีความเหมาะสมกับการแสดงโขน และสร้างสรรค์ละครนอกแบบหลวง ซึ่งมีรูปแบบใหม่ของอนุศิลป์ไทยโดยการผสมผสานละครในและละครข้างนอกเข้าด้วยกัน

รัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2367-2394) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ทรงโปรดการละครและมหรสพ ทรงให้ยกเลิกโขนหลวง อนุศิลป์ในสมัยนี้ แม้จะหยุดนิ่งในราชสำนัก แต่กลับให้เป็นเหตุที่บรรดาเหล่าขุนนาง ข้าราชการชั้นสูง แอบมีคณะละครตี่ๆ ไปไว้ในคณะของตนเป็นจำนวนมาก และกลับเจริญในทีอื่นอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะละครในและละครนอกแบบของหลวงในสมัยรัชกาลที่ 2 ที่ได้รับการบำรุงรักษาจากบรรดาเหล่าขุนนางและข้าราชการชั้นสูงสืบต่อมา

รัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2394-2411) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณแก่อนุศิลป์ไทย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้บำรุงอนุศิลป์ในราชสำนักให้กลับฟื้นขึ้นมา และทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีประกาศว่า

ด้วยละครผู้หญิง ทรงอนุญาตให้ผู้หญิงแสดงละครได้อย่างเสรี (แต่เดิมละครนั้นถือเป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์เท่านั้น คนธรรมดาไม่สามารถมีละครในครอบครองได้) เป็นรัชสมัยที่เปิดเสรีในวงการละครและเป็นยุคแห่งการอนุรักษ์และฟื้นฟูละครไทยตามแบบโบราณราชประเพณี เป็นการเปิดโอกาสให้นาฏศิลป์ไทยแตกตัวออกไปอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา อีกทั้งเป็นยุคที่เริ่มมีโรงละครสาธารณะเก็บค่าเข้าชมการแสดง

รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411-2453) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงทำนุบำรุงนาฏศิลป์เป็นอย่างมาก และนอกจากการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยตามแบบแผนตามแบบราชประเพณีแล้วยังเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านนาฏศิลป์อีกหลากหลาย ปรับเปลี่ยนนาฏศิลป์ดั้งเดิมให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น โดยมีการตัดทอนให้ดูกระชับและมีการผสมผสานรูปแบบของตะวันตก คือให้นาฏศิลป์ดูแล้วสมจริงมากขึ้น อีกทั้งยังสะท้อนวิถีชีวิตและรสนิยมของสมัยยุคพระองค์ ที่ทรงปรับเปลี่ยนให้วงการนาฏศิลป์ไทยให้ทันสมัยเข้ากับสมัยมากขึ้น มีเนื้อหา รูปแบบ และสถานที่ในการนำเสนอให้เข้าเหตุการณ์และยุคในปัจจุบันมากขึ้น ทรงสนับสนุนให้ข้าราชการพัฒนาคณะละครของแต่ละคนอีกด้วย

รัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2453-2468) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้พระองค์ทรงศึกษาและสำเร็จการศึกษาจากเมืองนอก แต่พระองค์ทรงสนพระทัยในความเป็นตะวันตก แต่พระองค์ทรงสนับสนุนนาฏศิลป์ไทยเป็นอย่างยิ่ง แต่ในสมัยรัชกาลที่ 6 ถือได้ว่าเป็นการชะลอการขยายตัวของนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนามากในสมัยรัชกาลที่ 5 แต่เป็นสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทนาฏศิลป์จากการเป็นสื่อของความบันเทิงมาเป็นสื่อเพื่อพัฒนาอุดมการณ์ ในการสร้างความสามัคคี ความมั่นคง และความมีชาตินิยมในยุคที่มีความขัดแย้งในเรื่องของ

ระบอบการปกครองประเทศและสงครามโลก พระองค์สนพระทัยในนาฏศิลป์ และความมั่นคงของวัฒนธรรมทรงก่อตั้งกรมหรรสพและยังทรงพระราชทานโปรดเกล้าให้ก่อตั้งโรงเรียนพรานหลวง เพื่อให้การศึกษาด้านนาฏศิลป์ ตลอดจนพระองค์ยังทรงพระราชนิพนธ์บทละคร ทรงจัด และทรงแสดงด้วยพระองค์เอง และยังทรงให้มีการยกย่องศิลปิน ทำให้บทบาทของศิลปินในราชสำนักได้รับบรรดาศักดิ์ในระดับต่างๆ ตามความสามารถและสถานภาพของนาฏศิลป์ รุ่งเรืองนับได้ว่าเป็นยุคทองของนาฏศิลป์ไทย

รัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2468-2477) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นสมัยที่ตกอยู่ในช่วงสภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้ต้องมีการจัดสรรงบประมาณในส่วนราชการ ซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อนาฏศิลป์ คือ ทรงยุบกรมหรรสพ และยกเลิกจ้างบรรดาเหล่าศิลปิน และข้าราชการบริพารบางส่วนก็โอนย้ายไปสังกัดกระทรวงวัง เพื่อความเหมาะสมของงาน แต่ 1 ปีต่อมาทรงโปรดเกล้าให้ก่อตั้งกรมหรรสพและเรียกศิลปินที่มีความสำคัญให้กลับเข้ามารับราชการอย่างเดิม จึงทำให้การสร้างสรรครูปแบบใหม่ การสืบสานรูปแบบเดิม การจัดตั้งองค์กรการแสดง และระบบการศึกษาด้านนาฏศิลป์ไทย โดยมีการเคลื่อนตัวอย่างช้าๆ ค่อยเป็นค่อยไป เพราะมีการปรับเปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบบประชาธิปไตยได้อย่างราบรื่น และพร้อมที่จะฟื้นฟูให้รุ่งเรืองอีกครั้งในเวลาต่อมา (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547: 349-376)

รัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2477-2489) พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ทรงเสด็จขึ้นครองราชย์ได้ไม่นานนัก จนเกิดอาการประชวรและเสด็จสวรรคต ในด้านนาฏศิลป์ไทยนั้นมิได้พัฒนาการแต่อย่างใด คงรักษารูปแบบเดิมไว้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรัชการต่างๆ

รัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2489-ปัจจุบัน) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระปรีชาสามารถในศิลปะการแสดงที่หลากหลาย ทั้งการแสดงและดนตรีที่พระองค์ทรงปรีชาสามารถทั้งไทยและสากล นาฏศิลป์ไทยในยุคสมัยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทากมาย เป็นไปตามกระแสทั้งด้านการเมือง การปกครอง สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และทรงพระเมตตาต่อกรมศิลปากรอย่างหาที่สุดมิได้ทรงทำนุบำรุง และยึดแนวทางการปฏิบัติตามแบบโบราณราชประเพณีที่ดีงาม เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เห็นถึงความสำคัญในมรดกไทย ที่เห็นได้จากพระราชานุญาตให้มีการจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยในงานพระราชพิธีสำคัญต่างๆ

นับว่านาฏศิลป์ไทยทรงได้รับพระมหากรุณาธิคุณสืบสายใยมาจากสถาบันมหากษัตริย์มาอย่างต่อเนื่องทุกยุคทุกสมัย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา และเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ายุคสมัย ตามกาลเวลา ซึ่งเห็นได้ถึงปัจจุบันด้วยพระกรุณาธิคุณที่ทรงตระหนักและทรงให้การสนับสนุน โปรดเกล้าฯ ให้ทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนกระตุ้นเพื่อให้เกิดความน่าสนใจให้กับเยาวชนและคนในสังคมไทยหันกลับมาให้ความสำคัญและร่วมกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ในศิลปะและวัฒนธรรมประจำชาติของเรา และในปัจจุบันนี้สถาบันพระมหากษัตริย์ทรงให้การอุปถัมภ์ศิลปวัฒนธรรม นาฏศิลป์และดนตรีไทยมาโดยตลอด สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงโปรดเกล้าฯ มีการฟื้นฟูและให้การสนับสนุนด้วยการพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ ให้กรมศิลปากรจัดสร้างเครื่องแต่งกายนาฏศิลป์โขนและละคร และโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพจัดการแสดงโขนพระราชทาน เป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2550 เป็นต้นมา

ชุดภาพที่ 4 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ทอดพระเนตรแสดงโขนมุลินิธิสังเสริมศิลปาชีพฯ
ที่มา: www.chaoprayanews.com

จากการสืบทอดนาฏศิลป์ไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า นาฏศิลป์ไทยตลอดถึงศิลปะที่มีความเกี่ยวข้องข้องกับการแสดงในรูปแบบต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดจากสถาบันมหากษัตริย์ลงสู่ในชุมชน เพื่อสร้างความชอบธรรมให้การปกครอง ที่ต้องอาศัยศิลปะและวัฒนธรรมที่สอดแทรกความเชื่อทางศาสนาในการควบคุมความคิด ความอ่านและความเชื่อทั้งนี้เพื่อให้พระมหากษัตริย์ไม่เพียงสถาปนาเป็นศูนย์รวมอำนาจแต่ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจความศรัทธาผ่านบทบาทของวรรณกรรมที่นำมาใช้ในการแสดง อาจจะได้เห็นได้จากบทวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก-มหาราช ในฐานะพระราชนิพนธ์เพื่อรวบรวมเรื่องรามเกียรติ์ให้ครบถ้วนตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งแต่ละบทตอนของรามเกียรติ์นั้นมักถูกนำมาใช้เทียบกับเหตุการณ์ของกษัตริย์ผู้เชื่อว่าประหนึ่งนารายณ์อวตารเป็นพระราม อย่างในสมัยที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ได้ประทับพลับพลาหน้าวัดโพธารามก่อนจะลงเรือไปปราบจลาจลที่ฝั่งธนบุรี ด้วยเหตุ

ที่กล่าวว่าพระเจ้ากรุงธนบุรีเสียดิ ซึ่งในครั้งนั้นได้คุมขังลูกเมียของพระยา กษัตริย์ศึกไว้ด้วย หลังจากปราบดาภิเษกจึงมีการสลักเล่าเรื่องราวเกียรติ ว่าด้วยตอนรามทำสงครามกับเจ้าเกาะลังกาเพื่อชิงตัวนางสีดากลับคืนโยธยา เป็นรูปปูนดำที่หน้าบันพระวิหารทิศทั้ง 4 และวิหารคดทั้ง 4 ในวัดโพธาราม หรือวัดพระเชตุพน และในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้เล่นละครโขนตอนรามเดินดงเพื่อรักษาสัตย์ให้กับพระบิดา ในสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดให้แสดงโขนกลางแปลงที่ท้อง สนามหลวงตอนรามเข้าเมือง ในครั้งที่เสด็จกลับยุโรปเป็นครั้งแรก (ชานันท์ ยอดหงษ์, 2553: ออนไลน์)

บริบทของนาฏศิลป์ไทยในสังคม

นาฏศิลป์ไทยในอดีตล้วนมีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ของคนมาตั้งแต่ครั้งอดีตกาลที่มีการสืบทอดกันมาช้านานโดยใช้ศิลปะและ วัฒนธรรมเป็นสื่อในการแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในสังคมในแต่ละ ยุคสมัยที่ถูกถ่ายทอดผ่านจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ที่ทำให้คนใน สังคมเห็นว่าสิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานั้นเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติและเก็บรักษาไว้ เพราะสมัยอดีตการใช้การเรียนรู้ผ่านวิถีชีวิตของคนในสังคมที่มีความสัมพันธ์ กับความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการ ดำเนินของคนไทยตั้งแต่เกิดจนถึงตาย บทบาทในงานประเพณีสำคัญและ พิธีกรรมต่าง ๆ รวมถึงการสร้างความบันเทิงให้กับผู้คนในสังคม เมื่อสังคม ยุคปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นาฏศิลป์ไทยจำเป็นต้องปรับ เปลี่ยนบทบาทของตัวเองจากที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่ต้องการ แสดงออกอย่างในอดีต มาเป็นบทบาททางด้านต่างๆ ที่มีบทบาทและความ สำคัญอยู่ในปัจจุบันนี้

ภาพที่ 5 ภาพคุณครูลมูล ยมะคุปต์ขณะทำการสอนนาฏศิลป์
ที่มา : ประเมษฐ์ บุณยะชัย. (2548). คุณานุสรณ์ ครบรอบ 100 ปี
คุณครูลมูล ยมะคุปต์. มปป.

บทบาททางการศึกษา การแสดงออกทางด้านศิลปะนั้นถือเป็น
ศาสตร์และศิลป์อย่างหนึ่ง ซึ่งในอดีตการเรียนนาฏศิลป์ไทยมักจะรู้จักกัน
ในแวดวงที่จำกัดเฉพาะกลุ่มเท่านั้น แต่ปัจจุบันมีการเปิดกว้างมากขึ้น มีการ
จัดตั้งสถานศึกษาสำหรับการสอนนาฏศิลป์ขึ้นหลายแห่ง ทั้งภาครัฐที่เปิดทำ
การสอนทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่บรรจุไว้ในหลักสูตรตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้น
ฐานจนถึงระดับปริญญา มีหน้าที่ทำนุบำรุงรักษาศิลปะโดยตรง และยังมี

สถานศึกษาภาคเอกชนที่สอนนาฏศิลป์ให้แก่เยาวชนหรือผู้ที่สนใจเพื่อส่งเสริมความสามารถและบุคลิกภาพรวมถึงส่งเสริมลักษณะนิสัย

ภาพที่ 6 ภาพการแสดงนาฏศิลป์ไทยในเทศกาลลอยกระทง

ที่มา: <http://pantip.com/topic/32485240>

บทบาททางธุรกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งบทบาทนี้เห็นได้อย่างชัดเจนในการแสดงนาฏศิลป์ตามงานเทศกาลท่องเที่ยวต่างๆ ที่ภาครัฐหรือเอกชนจัดขึ้น จะต้องมึนาฏศิลป์ไทยเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นรูปแบบมหรสพสมโภชหรือ การแสดงแสงเสียงสีและผสม โดยศิลปะการแสดงเหล่านี้ถือเป็นจุดขายที่สำคัญ นอกเหนือจากนี้ยังมีโรงละครของเอกชนเปิดทำการแสดงเพื่อให้ชาวต่างชาติหรือผู้ที่สนใจเข้าชม เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ความเป็นเอกลักษณ์ซึ่งจะดำเนินการในรูปแบบธุรกิจอย่างชัดเจน

ภาพที่ 7 ภาพการแสดงโขนมุลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ
ชุดศึกอินทรีชิต ตอนนาคบาศ
ที่มา: <http://www.thairath.co.th/content/462286>

บทบาทในการอนุรักษ์และเผยแพร่เอกลักษณ์ของชาติ ปัจจุบันวัฒนธรรมต่างชาติมีอิทธิพลแพร่หลายเข้ามาอย่างมากในสังคมไทย และอาจมีแนวโน้มเป็นไปได้ว่าอนาคตประเทศไทยอาจถูกกลืนทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นการธำรงซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชาติในด้านต่างๆ โดยใช้วิธีการเผยแพร่ อนุรักษ์ และสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง นอกจากนี้ยังเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศต่างๆ

จะเห็นได้ว่านาฏศิลป์ไทยได้ปรับตัวให้ดำรงอยู่ได้ใน สังคมไทย ช่วยสร้างอาชีพให้กับผู้คนสร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างสังคมหนึ่งกับอีกสังคมหนึ่ง ส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติให้ชัดเจน ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวনারายได้เข้าประเทศ และอื่นๆ อีกมากมายที่สอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม

คุณค่านาฏศิลป์ไทยในสังคม

ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคมทุกวันนี้ท่วมทับไปด้วยสื่อต่างๆ นับเป็นสิ่งเร้าที่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่ากลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่างๆ ที่ผิดไปจากสังคมในอดีตที่ใช้ศิลปะและวัฒนธรรมในการแสดงออกเพื่อการสื่อสาร เป็นแหล่งศูนย์รวมใจกลางของผู้คนทำให้คนในสังคมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสิ่งเหล่านั้น สื่อจากประเพณีและวัฒนธรรมที่สามารถสร้างอัตลักษณ์ของสังคมและวัฒนธรรม เป็นการยกระดับขึ้นมาเป็นมโนทัศน์ที่เป็นการสร้างภาพแทนความเป็นจริงเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดสถานภาพหน้าที่ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ตลอดจนพฤติกรรมทางสังคมอื่นๆ ของคนในสังคม และสามารถเป็นเครื่องที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นชนชาติที่มีความแตกต่างอันเป็นเอกลักษณ์ในการดำเนินวิถีทางของวัฒนธรรม

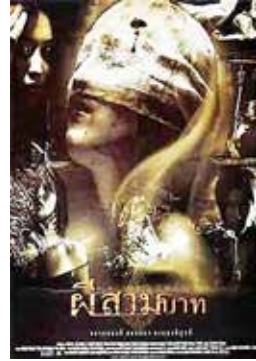
นาฏศิลป์ไทยตลอดจนศิลปะการแสดงต่างๆ อาทิ โขน ละคร เป็นที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปะชั้นสูงที่เป็นเครื่องราชูปโภคให้แก่พระมหากษัตริย์และเป็นเครื่องบันเทิงใจสำหรับในพระราชฐานและบรรดาศักดิ์ จึงมีแบบแผนที่เป็นมาตรฐานเฉพาะ จึงมีนาฏลักษณะที่มีความแตกต่างไปจากการแสดงพื้นบ้าน ในระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย จึงทำให้ศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ไทยถูกจัดระบบด้วยการดูแลให้อยู่ในรูปแบบของหน่วยงานทำหน้าที่อนุรักษ์และถ่ายทอดให้แก่เยาวชนและคนในสังคม โดยใช้การศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อนผลผลิต โดยจัดให้มีการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และมีการจัดตั้งหน่วยงานทางราชการที่ให้ความสำคัญกับศิลปะอันเป็นมรดกประจำชาติ ได้มีการจัดองค์กรระดับกระทรวงมีหน้าที่ด้านผลิตปลูกฝังจิตสำนึกในการช่วยกันส่งเสริมและเผยแพร่สิ่งที่ดีงามและยกย่อง

เกียรติคุณให้แก่บุคคลที่ทำคุณประโยชน์และศิลปินที่ควรแก่การสรรเสริญ พร้อมทั้งให้การตรวจสอบไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ภาพลักษณ์ของชาติ ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เพื่อให้ศิลปะและวัฒนธรรมไทยด้านนาฏศิลป์ไทยเรานั้นได้มีอายุนับเป็นหลายศตวรรษที่พร้อมจะได้รับการสืบทอดให้ดำรงอยู่อย่างสง่างาม

มุมมองและมายาคติในสังคมปัจจุบัน

จากการที่สังคมไทยในปัจจุบันได้ปลูกฝังให้เยาวชนและคนในสังคมตื่นตัวในเรื่องของการเห็นคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมต่างฝ่ายต่างเร่งให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งนี้เป็นเพราะคงมีเหตุปัจจัยมาจากต้องการให้คนไทยโดยเฉพาะกลุ่มที่เรียกว่า เยาวชนของชาติไทยตระหนักและเห็นคุณค่าของความเป็นไทย ไม่หลงไหลวัฒนธรรมต่างชาติที่กำลังหลั่งไหลเข้ามาในบ้านเมืองของเราโดยผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของคนในสังคมที่หลีกเลี่ยงในการบริโภคข่าวสารต่างๆ ผ่านสื่อในปัจจุบันซึ่งเป็นประเด็นปัญหาและเป็นข้อถกเถียงที่โดนวิพากษ์วิจารณ์ถึงการตีแผ่งานทางด้านนาฏศิลป์ไทยผ่านสื่อละครทีวีและภาพยนตร์ของไทยที่น่าเสนอในงานนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบทางด้านไสยศาสตร์ ความน่าสะพรึงกลัว และการนำสิ่งที่เป็นที่น่าเคารพนับถือมาตีความในการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม จะเห็นได้จากสื่อต่างๆ อาทิ จากภาพยนตร์ไทยในปี พ.ศ. 2544 เรื่องผีสามบาท สร้างโดย บริษัท อวอง ในเครือของอาร์.เอส.ฟิล์ม ตอนท่อนแขนและผิวหนังของนางรำ เป็นหนังแนวสยองขวัญที่กล่าวโหดชายหน้าตาอัปลักษณ์คนหนึ่งแอบหลงรัก ผกาซึ่งเป็นนางรำยิงชีวิต หากแต่เมื่อผกามีชายอื่นมาติดพันจนถึงขั้นหมั้นหมาย เขาจึงทำการตัดแขนเธอนำไปซ่อนไว้ในกล่อง และลอกผิวหนัง

ทำเป็นหนังกลอง หากเรื่องราวไม่จบเพียงแค่นั้น เมื่อวิญญาณของเธอยังวนเวียนผูกพันข้ามมาถึงปัจจุบันพร้อมกับ กลองใบนั้น

ชุดภาพที่ 8 ภาพโปสเตอร์

ที่มา: วิกีพีเดีย: สารานุกรมเสรี.ออนไลน์

ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 เรื่องอารมณ์ อารรพณ์ อาฆาต เป็นภาพยนตร์แนวสยองขวัญ โดย สหมงคลฟิล์ม ที่หยิบยกในตำนาน ความสยองของขวัญของแรงอาฆาตการสาปแช่งของหุ่นกระบอกมาตีแผ่ในรูปแบบของการลบลู่ครุบา อาจารย์และแรงอาฆาตแค้นของหุ่นกระบอก (วิกิพีเดีย:สารานุกรมเสรี, 2545: ออนไลน์)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 เรื่องอารรพณ์ แก๊บนผี ในสังกัดของสหมงคลฟิล์ม เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความตึกคองของกลุ่มเด็กสาววัยรุ่นที่ต้องการสอบเข้ามหาวิทยาลัย เลยเข้าไปบนบานกับศาลเพียงตาหน้าบ้านผีสิงที่รำลือกันแล้วต้องแลกด้วยชีวิตที่น่าเสนอในรูปแบบผีนางรำตามอาฆาต (วิกิพีเดีย:สารานุกรมเสรี, 2547: ออนไลน์) และต่อมาในปี พ.ศ. 2549 เรื่อง ผีคนเป็น กำกับโดย มณฑล อารยางกูร เป็นหนังแนวฆาตกรรมสยองขวัญที่น่าเอา

นาฏศิลป์ไทยเข้าไปเกี่ยวข้องในการแสดงประกอบฉากที่สื่อออกเป็นวิญญาน นางรำตามอาฆาต (วิกิพีเดีย:สารานุกรมเสรี. 2549: ออนไลน์) จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงช่วงระยะเวลาในการหยิบประเด็นทางด้านนาฏศิลป์ไทยมาตีแผ่การนำเสนองานในรูปแบบของไฮศาศตร์ ความน่าสะพรึงกลัวที่เป็นเรื่องราวใกล้ตัวของชีวิตคนที่ได้เคยสัมผัสและเคยได้รับรู้มา จึงทำให้ผู้ที่บริโภคสื่อเข้าใจว่านาฏศิลป์ไทยเป็นเรื่องเกี่ยวไฮศาศตร์ที่มีความน่ากลัวไม่สามารถจับต้องได้ จึงทำให้เยาวชนและคนในสังคมไม่กล้าที่จะเข้ามาสัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยอย่างแท้จริงในช่วงระยะเวลานั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เริ่มต้นตัวเร่งดำเนินการสร้างมโนภาพงานในทางด้านนาฏศิลป์ไทยเพื่อให้เกิดมายาคติในสังคมเชิงบวกและไม่ให้เป็นที่จดจำของเยาวชนและคนในสังคม แต่ในปัจจุบันได้มีการสร้างภาพยนตร์ที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อยู่ในขณะนี้เรื่อง *“เคียร์สยอง”* ที่ได้นำเรื่องราวเกี่ยวนาฏศิลป์ไทยโขนเข้าไปเกี่ยวข้อง และใช้ชื่อภาพยนตร์ที่สื่อให้เห็นการนำศิระโขนที่มีการเคารพนับถือของผู้แสดงทางนาฏศิลป์โขน-ละครมานำเสนอเพื่อให้เกิดการตีความหมายในทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งได้มีการรวมตัวกันของคนในแวดวงนาฏศิลป์ไทยและแวดวงของช่างศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ศิระโขน ขึ้นมาเพื่อต่อต้านภาพยนตร์เรื่องนี้และเป็นกลุ่มที่ร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานนาฏศิลป์ไทยโดยใช้คำว่า *“กลุ่มปกป้องนาฏดุริยางคศิลป์แห่งประเทศไทย”* ที่เป็นคลื่นใต้น้ำแห่งวงการนาฏศิลป์และดนตรีไทยที่เป็นแรงกำลังในการขับเคลื่อนและตีแผ่ประเด็นในการคัดค้านการทำลายนาฏศิลป์และดนตรีไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม (กลุ่มคนที่รักนาฏศิลป์และดนตรีไทย, 2557: ออนไลน์)

ภาพที่ 9 ภาพโปสเตอร์

ที่มา: <http://pantip.com/topic/32624633>

บทสรุป

มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อมาจรรโลงจิตใจและตอบสนองความต้องการที่จะแสดงออกทางด้านอารมณ์และความรู้สึกที่จะสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์เองที่เป็นผู้ทำผลงานศิลปะเช่นเดียวกัน เพราะมนุษย์มุ่งหวังที่จะคอยเก็บเกี่ยวและตัดทวงผลประโยชน์ด้วยวิธีต่างๆ ทั้งที่เจตนาและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งถือเป็นเรื่องธรรมชาติที่มาช่วยสร้างความสมดุลของโลก พระยาอนุমানราชชน ได้กล่าวไว้ว่า

“วัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปตามความเจริญ อยู่ที่คนในสังคมมีปัญหา ความสามารถค้นพบสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่ยังซ่อนเร้นอยู่ และประดิษฐ์เสริมสิ่งใหม่บนรากฐานสิ่งเก่า เพื่อรักษาเสถียรภาพ และบุคลิกของสังคมตนเอง

ไว้ การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเท่านั้นที่จะทำให้วัฒนธรรมมีเสถียรภาพ เรียกว่า วัฒนธรรมพลวัตร และในการเคลื่อนที่ไปนั้น หากไม่สลัดของเก่าที่ไม่สอดคล้องแล้วทิ้งไปเสียบ้าง พร้อมกับต่อเติมเสริมแต่งสิ่งใหม่เข้าไป ก็จะทำให้วัฒนธรรมเกิดการล่าและเสื่อมไป จนในที่สุดก็จะมีการตัดทิ้ง วัฒนธรรมของตนเสียแล้วรับเอาวัฒนธรรมอื่นเข้ามาแทนที่ เป็นผลให้สังคม นั้นต้องสูญเสียบุคลิกลักษณะของตนในที่สุด”

เมื่อได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์แล้วนั้นสามารถนำมา ประมวลได้ว่านาฏศิลป์เองเป็นศาสตร์และศิลป์ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็น มนุษย์ โดยมีการแสดงออกถึงด้านภาษา ท่าทาง และดนตรี ซึ่งพฤติกรรมทาง ด้านนาฏศิลป์ไทยจึงเป็นพฤติกรรมที่หลอมรวมสิ่งที่ดึงดูดเกี่ยวกับกาย วาจา ใจ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการแสดงออกถึงความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างไปจากสัตว์ ทั้งหลาย จึงเป็นเหตุที่มีการตระหนักถึงการปลูกฝังถึงวัฒนธรรมทางนาฏศิลป์ ไทยเพื่อให้เยาวชนคนไทยในรุ่นหลังได้เป็นที่รู้จักในศิลปะประจำชาติในศาสตร์ หนึ่งที่ควรแก่การอนุรักษ์และถ่ายทอด ในสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงทางสังคม อยู่ในขณะนี้ เราเองควรตั้งแนวคิดในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงนาฏศิลป์ ไทย เพื่อกระตุ้นและเสริมสร้างความน่าสนใจที่ดึงดูดคนในสังคมให้หันกลับเข้ามา มองตัวเองให้มากกว่าสนใจคนอื่น เพราะการเปลี่ยนแปลงนั้นก่อให้เกิดปัญหา ต่างๆ ในสังคมขึ้นได้ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงเปรียบเสมือนดาบสองคม ที่มีทั้งดีและไม่ดี ผู้เขียนในฐานะประชาชนคนไทยต้องการปลูกจิตสำนึกให้ ทุกภาคส่วน ทุกหน่วยงานและทุกๆ คนสร้างความเป็นชาติไทย ด้วยการรักชาติ รักความเป็นไทย ร่วมใจรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่แผ่นดินสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- เครือจิต ศรีบุญนาคและคณะ. (2553). การผสมผสานทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาศิลปะการแสดงที่พัฒนาจากภาพศิลปะจำหลักสถาปัตยกรรมขอมโบราณในประเทศไทยและกัมพูชา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- จตุรงค์ มนตรีศาสตร์และอาภรณ์ มนตรีศาสตร์. (2525). นามูศิลป์เพื่อการศึกษ่าเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.
- ชานันท์ ยอดหงษ์. (2553). บทความเรื่อง รามเกียรติ์ : sex, ผู้หญิง, รัฐและอุษาคเนย์. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2558, จาก http://www.seaconsortium.net/autopagev4/show_page.php?topic_id=423&auto_id=5&TopicPk=181.
- ธรรมจักร พรหมพ่ายและร้สวรรณ อดิษฐ์ภารดี. (2557). ภาษาท่าและการตีบท. เอกสารประกอบการสอน. สาขาวิชานาฏกรรมไทย ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิคม มูสิกะคามะ. (2545). วัฒนธรรม: บทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- ปาจรรย์ กลิ่นชู. (2550). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีมายาคติของโรลองด์ บาร์ตส์กับวรรณกรรมชุดแฮร์รี่ พอตเตอร์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปิยวดี มากพา. (2555). **วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ** (สาขามนุษย์ ศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่14 ฉบับที่ 1: บทความเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยทางนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพมหานคร: สภาวิชาการพิมพ์.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2544). **ผีสามบาท**. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2558, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/ผีสามบาท>.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2545). **อารมณ์ อารรพณ์ อาชาติ**. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2558, จาก http://th.wikipedia.org/wiki/อารมณ์_อารรพณ์_อาชาติ.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2547). **อารรพณ์แค้นผี**. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2558, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/อารรพณ์แค้นผี>.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2549). **ผีคนเป็น**. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2558, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/ผีคนเป็น>.
- วิจิตรวาทการ, พลตรีหลวง. (2479). **นาฏศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2477**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **หลักการแสดง นาฏศิลป์ปริทรรศน์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุমানราชชน, พระยา. (2515). **วัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : บรรณาการ. Change.org. (2557). **กลุ่มคนที่รักนาฏศิลป์และดนตรีไทย**. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2558, จาก <https://www.change.org/p/กลุ่มคนที่รักนาฏศิลป์และดนตรีไทย-คัดค้านการทำลายนาฏศิลป์และดนตรีไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม>.